

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויחי - תשס"א - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

כרי גדול שלא יהא שום דבר לזרעו של עשו. גם בעתיד אם ירצו להתחשבן עמנו נצטרך לחשב את המכר שעשה יעקב עם עשו, ואחרי כל הריביות של החוק האמריקאי, לא יספיקו מדינות רבות לשלם עבור מקומות אלו. ועכ"ז אנחנו לא נסכים למכור נחלת אבותינו.

במסע ההלוויה של יעקב עם יוסף והשבטים, כתוב: "ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו איתו כל עבדי פרעה וכו' ויעל עמו גם רכב גם פרשים ויהי המחנה כבד מאד; ויבואו עד גורן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים" בראשית נ', ז' - ט'.

ובמדרש מובא: שלא נמצא בכל התנ"ך מקום שנקרא 'האטד' - ולכאורה כאן התורה מלמדת שהיה מקום כזה בעבר הירדן כך שואל החיד"א בספרו 'פני דוד' אות כ"ב? ובעניין זה מביא רש"י ד"ה גורן, ומגמ' בסוטה י"ג שנקרא כך ע"ש המאורע, שבאו כל מלכי כנען ונשיא ישמעאל למלחמה, וכיון שראו כתריו של יוסף תלוי בארונו של יעקב עמדו כולם ותלו בו כתריהם והקיפוהו כתרים כגורן המוקף סייג של קוצים.

ולכאורה, צריך להבין מדוע כתב רש"י 'כגורן של קוצים' הרי כל כתרי זהב ויהלומים של מלכי העולם היו שם? אלא יעקב אבינו לא רצה כתרים אלו שהיו מהם ע"ז ככתרה של מלכת אנגליה והיה טובתן של רשעים בעיניו כקוף. כי ארורים הרשעים שאין טובתן שלמה, וטובת רשעים רעה לצדיקים. וכן אומרים לדבורה לא מעוקציד ולא מדובשיך עין יבמות דף ק"ג, ורש"י בראשית ל"א פסוק כ"ד.

ברכות השבטים זוקא באחדות

יעקב אבינו מברך את בניו כל אחד כברכתו המיוחדת לו כגון: בנימין כזאב, יהודה כאריה, דן כנחש וכדו'. ובסוף הוא נותן ברכה כללית לכולם, שכל המעלות יהיו עבור כולם והם יהיו יעילות זוקא באחדות של כל ישראל עיין רש"י מ"ט, פסוק כ"ח.

שיני בנים תכהינה

ליהודה אמר "כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו", וכן נאמר "לא יסור שבט מיהודה וכו' עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים" ופירש"י: "יקהת עמים - אסיפת העמים" מ"ט, ט' י'. והרמב"ן ביאר מלשון "שיני בנים תכהינה", שכשיבא מלך המשיח יכהו שיני אומות העולם מול רוב הטובה שירעיף בורא עולם על ישראל.

וביאר רש"י 'עד כי יבא שילה - מלך המשיח שהמלוכה שלו'. וכן כתב הרב חיד"א בספרו 'פני דוד' אות ז': 'שיבא שילה' - גימטריה משיח.

רובץ כארי מול אומות העולם

והנה מצינו שכאן בירך יעקב את יהודה 'כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו' מ"ט, פסוק ט', ובקללות של בלעם שנהפכו לברכה אמר שם "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" במדבר כ"ג פסוק כ"ד, ויש שם שוב כדומה לזה "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו" שם כ"ד, פסוק ט'.

יש מעלות באריה שהם בתקומה ובהתנשאות, ויש מעלה ברכיזה וברוגע. והביאור, שכשעם ישראל מקיימים מצוות בשמחה ובטוב לבב, בזריזות ובחזוה, הם משולים לאריה בשיא תפארתו

השיעור לעילוי נשמת:

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: ויחי

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"א.

הלכות מוקצה בנין וסתירה

מערת המכפלה

כתוב בפרשה בציווי של יעקב אל יוסף לקבור אותו במערת המכפלה בראשית מ"ט, כט - ל' "ויצו אותם ויאמר אליהם אני נאסף אל עמי קברו אותי אל אבותי אל המערה אשר בשדה עפרון החיתי; במערה אשר בשדה המכפלה". וכשבא יוסף אל בית פרעה ומדבר אודות שבעת אל אביו לקבור אותו במערת המכפלה, אומר יוסף: "אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני" שם, נ"ה.

ורש"י שם מביא בשם המדרש, שיכריתי - ל' כרי, כלומר שעשה יעקב אבינו ערמה גדולה מאד של כסף וזהב שהביא מבית לבן, ואמר לו בחר לך אחת מהשתיים, ערימת הכסף והזהב או קבר שנשאר במערת המכפלה. ובחר עשו בכסף ובהב, ועשו זאת בשטר מכירה גמור, ועשו חתם עליו שאין לו שום חלק במערת המכפלה ובירושלים, ואח"כ הכחיש ורצה למנוע את קבורת יעקב אבינו במערה וחוששים בן דן הרגו וידוע המעשה שם.

וכן כתב רש"י בפרק מ"ו פסוק ו': "אבל מה שרכש בפדן ארם נתן הכל לעשו בשביל חלקו במערת המכפלה. אמר נכסי חו"ל אינן כדאי לי וזהו אשר כריתי ליי, העמיד לו צבורין של זהב וכסף כמין כרי, ואמר לו טול את אלו" ועיין באורך בספר הישר הויכוח בין עשו לשבטים בעת הקבורה. ולכאורה, לא מובן לשם מה היה צריך יעקב אבינו לשלם כ"כ הרבה כסף עבור המערה? והרי אברהם אבינו קנה אותה בהון עתק מעפרון והוריש אותה ליצחק אשר הובטח לו "כי יצחק יקרא לך זרע", ביצחק ולא ישמעאל.

והגמרא לומדת שזרע אברהם לא כולל את ישמעאל ולא כולל את עשו "והאיכא ישמעאל? כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב". ואח"כ שואלת הגמרא: נאמר שזרע אברהם אע"פ שלא כולל את ישמעאל הרי הוא כולל את זרע יצחק? והגמרא מסבירה "והאיכא עשו? ביצחק ולא כל יצחק". והסביר רש"י שם נדרים ל"א: "עשו אינו נקרא זרע יצחק".

ואולם הרמב"ם בהלכות נדרים פרק ט' הלכה כ"א הביא פסוק אחר שנאמר "כי ביצחק יקרא לך זרע, והרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם". והסביר הרדב"ז שם, כי מהגמרא משמע ביצחק ולא כל יצחק היינו, חלק מזרע יצחק הוא המשך זרע אברהם. מנין לנו שבחלק הזה הוא יעקב אולי עשו? וע"כ הביא הרמב"ם את הפסוק של "ויתן לך את ברכת אברהם" שיעקב ממשך זרעו של אברהם, הוא ולא אחר.

וא"כ מדוע היה צריך יעקב לשלם לעשו סכום עתק עבור קבר במערת המכפלה, הרי מגיע לו מדין ירושה?

אלא שידע יעקב שיבואו מזרע עשו ויעשו חשבונות והסכמים על חלוקת ירושלים, הר הבית ומערת המכפלה, לכן בא ושלם עוד פעם

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויחי - תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

והסביר הערוך: מתחילה מדין מוקצה אם יש עליו שם של כלי - מותר לטלטלו לצורך מקומו וע"כ אם נטלו שתיים מרגליו בטל דין כלי ממנו.

ופירש רש"י שם: "שמא יתקענה בחוזק והוי בונה", ואין זה מדין מוקצה מה שאסורה לטלטול. וברבנו חננאל מביא שכך נפסקה הלכה כרב וכן פוסק הרמב"ם בפרק כ"ו ה"ו: "כירה שנשמטה אחת מירכותיה אסור לטלטלה שמא יתקע" - ואין זה מדין מוקצה, אבל אם אין חשש של תקיעה ונטלו שתיים מירכותיה - יש בו איסור מוקצה, לדעת הערוך והמאירי ועיין שער הציון ס"ק ס"ח.

ספסל ככירה

בשו"ע סי' ש"ח סעי' ט"ז כתב: "כירה שנשמטה אפילו אחת מירכותיה אסור לטלטלה". ובמש"ב מבאר ס"ק ס"ח, שהאיסור הוא משום גזרה שמא יתקע בחוזק וחייב משום בונה או משום מכה בפטיש ולדעת רש"י משום בונה. וברמ"א מוסיף על דברי השו"ע: וכן הדין בספסל ארוך שנשמט אחת מרגליה, "וכ"ש שתיים דאסור לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת או לישיב עליה". ובמש"ב ס"ק ס"ט מבאר שהכל מאותו טעם כי שמא יבא להחזירו ולתקוע אותו בחוזקה וכ"כ בה"ח שם ס"ק קכ"ב, והמקור תרוה"ד סי' ע"א, וכ"כ השו"ע י' ש"יג סעי' ח', ובא"ח יקהל.

והידש ה"ט"ז שם ס"ק י"ד ומסכימים איתו המש"ב וכה"ח הני"ל, מה שכתב הרמ"א אם "נשברה" רגל הספסל אפי' מע"ש - אסור לטלטל את הספסל. אין הלשון מדויק כי אין חוששים שמא יקח רגל אחרת במקום הרגל שנשברה, ולא חוששים שאולי יקח דבר וידביק, או מסמרים ויחבר את הרגל השבורה, אלא כל החשש שמא "יתקע" את הרגל בלי מחשבה ובלי שום כלי עזר. וע"כ אם נשברה הרגל אין חשש ואין כאן דין מוקצה. ולפי זה מתיר ה"ט"ז אם הרגל לא נמצאת במקום כך שאין חשש שיחזיר אותה למקומה כי היא לא קיימת שם ואין דין מוקצה על הספסל.

אבל משמע עדיין אם שני רגלי הכירה או כלי אחר שבטל ממנו דין כלי, אסור לטלטלו מדין מוקצה, ולא משנה אם הרגל שבורה או מפורקת ואם הרגל קיימת במקום או לא, אלא מדין שבטל ממנו דין כלי, לדעת הערוך והמאירי ועיין למש"ב שם ס"ק ס"ט, וכה"ח ס"ק קכ"ב.

ומכאן רואים שיש לנו אפשרות לדמות כל עניין שיש בו תקיעה, ולא נקרא שזה גזירה חדשה מדעתנו, אלא מסתמכים על מה שגזרו בכירה ומדמים לו שאר עניינים.

שעון עם לחצנים

שעון אלקטרוני שיש בו לחצנים שמאירים את השעה וכן מאירים ומראים את התאריך וכדו', לכאורה צריך לאסור בו שהרי הלחיצה בו היא תקיעה, וכן הדלקה. ולא יכול לומר שלא ילחץ על הכפתור שהרי בכירה לא תופסת טענה זו. ולא יאמר שביום, אינו מוקצה שלא צריך ללחוץ, עדיין יש חשש בראיית תאריך, או שנקלע למקום חשוך, וע"כ הם מוקצים.

ואעפ"כ לדעת ה"ט"ז הני"ל, שעונים המראים את השעה רק בלחיצה אם מכסה אותם בבלסטר באופן שאף אם ילחץ לא יעזור - אזי מותר לטלטל לעונדם אפילו בלילה.

והתנשאותו, וכשבאו לארץ ישראל הם משולים לאריה שיושב ברוגע ובשלווה, ואין שום אומה שתפחיד ותקים אותו מרבצו.

וכך אומר לו יעקב אבינו, ששיבתו בא"י היא ללא חת וללא חומה ומגן בינו לבין האומות שממילא עינינו רואות שאין בהם כל תועלת ויהיה פחד על כולם שלא יוכלו לזרוק אבנים או לירות ואין מהם שום פחד ומורא, אלא פחדכם ומוראכם יהיו על כל העמים.

ועיין לאב"ע שהאריה לא פוחד משום חיה ולא בורח מפניהם. וכן כתב הספורנו: "שאינו מי שיוכל להטיל אימה כדי שיקימו ממקומו מחמת יראה". ובלעם אומר אם עם ישראל קם בבוקר וחוטף מצוות: ציצית, תפילין, ק"ש, משמע שעושה זאת בשמחה ובהתלהבות עיין רש"י במדבר שם, ה' שומר עליהם ונלחם מלחמתם ומפילם חללים. ואח"כ על הפסוק "כרע שכב" וכו' במדבר שם, הסביר רש"י כמו התרגום "יתישבו בארצם בכח ובגבורה", ולית מלכו דתזעזענה" - אין שום מלכות בעולם שיכולה לזעזע את עם ישראל מארצו ובלבד שיתישבו בכח וגבורה, ובלבד שיקיימו מצוות בשמחה ובטוב לבב.

והוא יגד עקב

בברכות לשבט גד משבח אותם יעקב שהם חלוצים, שקפצו ראשונים להלחם ולא פחדו מאיש, כברכות אביהם יעקב ומשה רבנו ע"ה. 'והוא יגד עקב' - כאשר באים להתקיפם מיד הם מסלקים אותם משם וללא חומות ודומיהם ועיין רמב"ן מ"ט פסו י"ט, וספורנו ועוד.

אבל למצרים ולירדן ולמחזיקים בהם

בזוהר הקדוש בראשית דף ר"ג כתב: מאחר וממלכת מצרים היתה, ולצערנו עוד ממשיכה, להוביל בעולם הערבי ואתם מתיעצים וכו' ונוסף על צרינו גם ממלכת עבר הירדן ע"כ כשכתוב "ויספדו שם מספד גדול" בגורן האטד שבעבר הירדן, וכתוב שקראו למקום "אבל מצרים", שיוסר המלכות ממצרים ויהא להם אבלות.

והוסיף החיד"א שם אות י"ט: שהספד "גדול" שהשר שלהם בשמים שהוא גדול "יוסר שר מצרים ויתבטל ממשלתם". ולפיכך ידוע שבשבוע שקוראים בפרשה על נפילת מצרים ועבר הירדן והגוררים אחריהם בשלטון עזה ושכנותיה, זה מתקיים לפעמים בזעיר אנפין ולפעמים ממש כפשוטו. וע"כ שכשקוראים פרשת "ויחי" שיש שם אבל למצרים ולעבר הירדן, נופל עליהם אבל גדול, וחברו להם הגוררים לאבל זה. ויה"ר שבשבוע זה יפול עליהם אבל ולכל הגוררים אחריהם, אכ"ר. הלכות מוקצה

נשמטה רגל אחת - אסור משום בונה

הגמרא בשבת קל"ח ע"ב דנה בענין כירה בשבת אם מותרת לטלטל בהיותה כבויה מע"ש. ומביאה שם הגמ' אימרה, כירה שנשמטה אחת מירכותיה - מותר לטלטלה, שתיים - אסור. ורב חידש בה שאפי' נשמטה אחת מירכותיה - אסורה לטלטל גזרה שמא יתקע.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויחי - תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ח"א עמוד רכ"א, וישכיל עבדי ח"ד סי' י"ז, ובספר מאורי אש פרק ד', ולנמוק"י ב"ק דף כ"ב שרצו ללמוד ממנו שמותר להתחיל מלאכה בע"ש שתימשך בשבת ולא שתתחיל לפעול בשבת ע"י הכנה מערב שבת.

שעוני קיר, יד ומעורר

שעון קיר. בשו"ע בסי' ש"ח סני"א כותב: על מה שמורה השעות בין שהוא של חול ובין ממין אחר יש להסתפק אם מותר לטלטלו. וכותב שם: "וכבר פשט המנהג לאסור". מדובר על שעון שעבד עם מדידה של חול המכוונת מראש, ומראה מה השעה ולכן היו מודדים בטפטוף מים.

ואומר על זה המש"ב ס"ק קכ"ח וכן בכף החיים ס"ק רע"ו בשם 'פנים מאירות': ששעונים שלנו לא דומים לזה, ומותרים בטלטול שאין להם מדידה, אלא שצריך להגביל ולומר ששעון קיר אסור בטלטול.

שעון מעורר: אם קובע לו מקום ולא משנה את מקומו כל השבוע - אסור בטלטול. אבל אם ביום חול משנה את מקומו מחדר לחדר וכדו' - מותר לטלטלו גם בשבת.

ועיין לכה"ח סי' ש"ח ס"ק רע"ו באורך ושם כתב שמותר לא רק שעון יפה אלא "אפי' של ת"ח שאינו מיופה ואינו של כסף העשוי לתכשיט אפי' מותר לטלטל דלא פליג ולא דמי למורה השעות שנסתפק בו השו"ע", והיינו במקום שיש עירוב.

הוצאת שעון בשבת

שעוני כיס על שרשרת בזמנם היו לעשירים שעוני כיס עם שרשרת זהב והשעון ג"כ מזהב, ולת"ח היו שעוני פח ושרשרת ברזל או נחושת. אם זה תכשיט - מותרים בטלטול ברחוב, אבל היום כל שעון אם הוא גם לתכשיט וגם לשימוש. לפי דעת השו"ע סי' ש"א סעי' י"א: אסור בטלטול במקום שאין עירוב ועין להלן.

שעון יד במקום שאין עירוב

מן הדין מותר לטלטלו אם הוא מהודק ליד היטב. אבל יש לאסור במקום שאין עירוב משום שיבואו אנשים להשוות ולהתיר אף דברים שהטלטול אסור בו, כגון: תכשיטי נשים וכדו'. אבל אם אין לו ברירה יש לו על מה לסמוך. ועיין באורך למש"ב סי' ש"א ס"ק מ"ה ולביאור להלכה באורך בד"ה בזה, ולכה"ח שם ס"ק ס"ז וישכיל עבדי ח"ז סי' י"ט. הכלל הא: שתכשיט לאיש מותר, ואם יש לשימוש ולתכשיט - אסור. והיום שהשעון לאיש ואפי' לאשה הוא לשימוש וכן גם לתכשיט בעיקר משתמש בו. ואין אנו עתה נכנסים להסביר את ההבדל בין תכשיט לאיש או לאשה. אלא לפי פסק הרמב"ם בענין קמיע בפרק י"ט הלכה י"ד שכל איסור הוצאת קמיע ברה"ר הוא מדרבנן מאחר והוא דרך מלבוש ומותר מהתורה. ורק בקמיע שאינו של מומחה גזרו שלא יצא בו. ולכו"ע אם יצא והקמיע בידו אע"פ שזה הסגולה שלו חייב, כי זה לא דרך מלבוש. וע"כ בשעון כיס אפי' שהוא עם שרשרת של כסף או זהב ואפי' אם השעון הוא יפה, עכ"ז אסור למרות שזה עליו ונראה לאחרים. אולם אם זה לא על צואר אלא על היד כנהוג היום הרי זה מלבוש ממש ודינו כמו טבעת לאיש עיין שם בשו"ע סי' ש"א סעי' כ"ה ולחוננים עליו.

מבטל כלי מהיכנו

הגמרא בדף מ"ג כותבת על איסור של ביטול כלי מהיכנו, לדוגמא: אם שם בצלחת ריקה קליפות שקדים וביצים כיון שאסורים

מעיל עם כפתור רפוי

מעיל שיש בו כפתור שהתרופף מתפירתו, יש בו חשש שמא ימשוך בחוט התפור לבד ויהדק בזה את הכפתור ויעבור על איסור תפור ויש מתירים. אבל נכון להזהר בע"ש לתפור כל הכפתורים הרפויים. ואם קרה לו כן, ישים סיכה שתמנע ממנו ההידוק וגם תזכיר לו ששבת היום ואין לעשות כן עיין שו"ע סי' ש"מ סעי' ו' ולחוננים עליו.

משקפים עם הברגה רפוייה

משקפיים שנשמטה העדשה ממנה ומחזירה למסגרת ומהדק הבורג, או שיש שם בורג רפוי ורוצה להדקו לחזק את היציבות במשקפיים - אסור לטלטלם, שמא יתקע הבורג. וכן מצינו בסכינים או מזלגות שמורכבים משני חלקים המחוברים, ואם יתפרק יבא לתוקעו בחוזק אסור בטלטול ועיין כה"ח סי' ש"מ ס"ק ס'.

ספר תורה

ס"ת שנשמט העמוד ממקומו ומחזירים אותו מיד, אם זה תקוע בו בחוזק - אסור שמא יבא להדקו ולתוקעו שם. וכן בעצי הרימונים שנתרופפו יבא לתקוע ולא להוציאו, ואם הוציאו צריכים לשים שומר, שלא יתקעו בחוזק, ומאחר שזה בציבור ולצורך מצווה יש להקל ע"י שומר.

וכל אחד יראה לעצמו בעניינים אלו שכל מקום שיש חשש של תקיעה יזהר שלא לטלטלו בשבת. ואין זה מדין מוקצה אלא גזרה שמא יבא לתקוע והוא איסור דאורייתא, או משום מכה בפטיש או משום בונה.

שעוני קפיץ המצלצלים

בשו"ע כתוב סי' רנ"ב ס"ה בדין שעון עם מטוטלת שממלאים אותו במפתח גדול בקפיץ שלו והוא מצלצל בשעה מסויימת או בכל שעה "ומותר להעמיד כלי משקולת שקוראים זייגער בע"ש אע"פ שמשמיע קול, להודיע שעות בשבת כי הכל יודעים שדרכם להעמידם מאתמול" ועיין שו"ע סי' שלי"ח סעי' ג'.

ומסביר המ"ב ס"ק נ': שאין חשש לרואים. ובשו"ע הרב זלמן כותב הנימוק: שכן דרכו של עולם להעמידו מאתמול ליום שלאחריו ועיין שם ס"ק ע"א, ולכה"ח.

שעון שבת אין בו משום מראית עין

שעון שבת שמכוונו מיום שישי ומאיר ומדליק בשבת כפי מה שכיוון מע"ש, לסברת כף החיים שכאשר מעמידו בשבת חייב חטאת - אסור להעמידו גם מע"ש שם ס"ק ע"ג ובסי' שלי"ח ס"ק כ"ד הביא מחלוקת בנושא.

ויש שרצו לתרץ שדוקא בשעון שמצלצל ומדליק, אבל היום שהשעון מדליק ללא צלצל - מותר.

למעשה היום בימינו יש לכל אדם ולכל חנות שעוני שבת שמדליקים ומכוונים מבעוד מועד, וע"כ לא יבוא לחשוד בכלום ואין לנו ממה לחשוש מאותם שאין להם שעוני שבת וכבר מצינו שכשיצאו שעוני שבת נמכרו בזול, וכן מכונות גילוח שנתפרסמו מאד עד כדי כך שמי שמתגלח היום בתער למשוגע יחשב.

ומצינו שהיו חסידים ראשונים בדורנו שמדליקים בגנטורים או בתנורי נפט או גז וסוללות וכדו' ואין אלו גורעים בהלכה שאין חשש מפני מראית עין. כי גם היו יודעים שיש שעוני חשמל שמדליקים ומכבים ע"י עריכתם מע"ש. ועיין חזו"א סי' ל"ח, ומשפטי עוזיאל

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

יחסי - תשס"א - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

כיוון שעון מעורר בשבת

בענין עריכת שעון מצלצל מע"ש ורוצה להפעילו ע"י שחרור הכפתור אחרי כניסת השבת. כגון: בשעון מחוגים שכיוונו לחמש בבוקר ואם יפעילו כך בכניסת שבת הוא יצלצל בחמש בערב ולא בחמש בבוקר, וע"כ הוא משאירו תקוע עד הלילה ואז אחרי השעה חמש משחרר הכפתור כדי להפעילו בשבת בבוקר - זה איסור גמור בין בשעון סוללה ובין בקפיץ. וכן לכבותו אם מצלצל זמן ארוך ג"כ אסור מדין תוקע.

והשעונים הקודמים, שהיו עורכים אותם ע"י שמותחים את הקפיץ וכך ממלאים אותם והם פועלים עיני כה"ח סי' ש"ח ס"ק רע"ט ולמשי"ב סי' של"ח ס"ק ט"ו. ויש שרוצים לחלק אם הוא פועל מותר ואם הפסיק לפעול ורוצה עתה להפעילו יש חשש איסור דאורייתא, ונהגו לאסור בכל אופן.

להישען על רכב בשבת

בחצר של בית משותף שיש בה מכוניות, וילדים משחקים שם ורוצים להניח על הרכב את המשחק בו הם משחקים או להניח אוכל, האם מותר בשבת או אסור? והנ"מ היא, אם אדם הדליק, למשל בע"ש אור בביתו בכל חדרים וכיוון את השעון שבת, ולמחרת האור ידלק שוב, האם מותר לו כשהאור כבוי לנתק את המתגים בחדרים מסויימים ע"י הזת המתג?

הגאון חזו"א אומר: שזה מלאכת בונה בשבת כי בלחיצה על הכפתור אתה מחבר שני ברזלים או מפריד שני ברזלים וזה בונה וסותר בשבת. ויש שחולקים עליו, ודעתנו שהאיסור משום בונה ומשום מכה בפטיש ומשום תוקע. מותר לאדם לשבת על דשא בשבת, אע"פ שכשיושב מנענע את הדשא שהוא מוקצה, אומר הרמ"א בסי' ש"ח בסעי' ג': אם אדם רוצה לטלטל מוקצה אסור, אבל אם הוא לא מטלטל אותו אלא רק נוגע בו בעלמא שאינו מנדנדו - מותר. ולכן אם אדם רוצה להשען על אוטו בשבת או להניח עליו אוכל - מותר. אבל אם מנדנד את האוטו - אסור כגון ברכב קל.

אומר השו"ע בסי' ש"י: "אם נולדה ביצה ביו"ט או בשבת מותר לכפות עליה כלי שלא תישבר ובלבד שלא יגע בה". אומר המש"ב: מכיון שהיא עגלגלה יכולה להתגלגל. אומר כף החיים: דעת השו"ע אסור ליגוע במוקצה אכ"כ שנה סיבה מיוחדת ולכן אסור להשען על אוטו. ולדעתו יש מחלוקת בין השו"ע לרמ"א. אבל בין לשו"ע ובין לרמ"א כולם מודים שאם יש לי כפתור של חשמל שאני לוחץ עליו, הוא מוקצה מכיון שמנענעו. וכן משום ימינו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא, והוא מוקצה. ויש שרצו להתיר מדין מוקצה אם עושה כן בשינוי, אבל מדין בונה אין נ"מ ואסור.

חבלי משיח

לפי הגמרא בשבת פ"ו ע"ב שהתורה נתנה לעם ישראל ביום שבת, וכל מי שיושב ולומד תורה הוא בבחינת שבת. ובשבת ישנם דינים חמורים מדרבנן ומדאורייתא. עם ישראל הם בבחינת שבת ואנו בבת עינו של הקב"ה, וכל מי שמזיק לעם ישראל או חושב להזיק, אם הוא יהודי אין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה, אבל אם הוא גוי הקב"ה מצרף לו מחשבה למעשה.

וכתוב שבעת הגאולה ישנם חבלי משיח, צרות ויסורים באים לעולם אנו אומרים לבורא עולם הנה עברנו מצבים קשים, שואה, מלחמות, פרעות, יצדו צעדינו מלכת ברחובותינו, שאלו יהיו חבלי המשיח, ואם לא אזי יונשלמה פרים שפתינו, וכן מחשבת הגוים הוי כאילו עשו.

אנו מבקשים מרבונו של עולם, יעקב אבינו רצה לגלות את הקץ, אנו רוצים לראות את הקץ בפועל ולזכות לגאולה שלמה יולו יקחת עמנו, "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו", אכ"ר.

בטלטול שאינם ראויים אפילו למאכל בהמה נחשב כאילו סתר את הכלי או קבע, וכאילו חברו בטיט עיני רש"י מ"ב ע"ב ותוס' מ"ג ע"א ד"ה דמבטל, ועין לשו"ע סי' ש"ח סעי' כ"ז, ובא"ח - מקץ אות ט"ז. ובגמרא שם מובא על קורה שתמכה את התיקרה שלא תיפול בבית, ורוצה לסמוך התיקרה בשבת בספסל ארוך - מותר בתנאי שלא קובע אותה שם בחוזק. ומבאר המש"ב שאם לא כן מבטל כלי מהיכנו שעושהו מוקצה כאשר תוקע אותו בחוזקה עיני מש"ב סי' ש"ג סעי' ז' ס"ק נ', וכה"ח שם ס"ק ע"ה.

שימוש בנייר לניקוי בשבת

והנ"מ בימינו לענין השתמשות במגבות נייר לאף, לידיים ולנוחיות וכדו'. שהרי כאשר משתמש בהם מבטל אותם מהשתמשות שהיתה ראויה לשימוש בהם. ויש שרוצים לאסור אותם מהאי טעמא. אבל להלכה מותר ואין כאן איסור של מבטל כלי מהיכנו והטעם שכלי זה כל השתמשות שלו לנקות בו ידיו וכדו' וא"כ לא מבטל אותו אלא אדרבא הוא משתמש ומוציא לפועל את השתמשותו. וכל האיסור של מבטל כלי מהיכנו, שאח"כ הוא נהיה מוקצה. ובניירות לשימוש הם אינם מוקצים כי הם בידיו וגם אין בהם איסור סחיטה.

כלים חד פעמיים בשבת

יש הרוצים להחמיר בכלים חד פעמיים שיש בהם איסור מבטל כלי מהיכנו, שהרי אחרי שהשתמש בהם הם לא ראויים עוד לשימוש ונורקים לאשפה והם מוקצים. אבל להלכה אין בזה איסור משום שיכול שוב לשוטפם אם ירצה, ועוד שהרי כל ההשתמשות בהם לאכילה ולשתיה ואין בהם שום איסור יוצא דופן משימושם השוטף.

כיוון שעון שבת בשבת

השו"ע בסי' ש"ג סעי' ט' כותב: "התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד הרי זה תולדת בונה", וכן בס"ו: "מטה של פרקים אסור להחזירה ולהדקה ואם תקע חייב חטאת".

'מטה' זו, היא כמו מטה אמריקאית שעשויה ממתחה של בד על מסגרת של ברזל או קרשים והיו תוקעים אותה בצדדים בחוזקה. לדעת רש"י: אם מקים אותה - איסורה מדרבנן. ואם תוקע בפטיש בחוזקה - איסורה דאורייתא. ולדעת הלבוש: חיובו חטאת אפילו רק על העמדתה כיון שמרכיב דבר חדש. ומכאן רואים שכל חיבור של שני גופים זה לזה בין בעץ ובין בברזל איסורו משום מכה בפטיש. והנ"מ בשעוני שבת של ימינו שאינם כשעונים שהיו בעבר שהיו תוקעים בורג בחוזקה אלא רק לוחצים על לחיץ קטן, וכך מכוון את זמן ההדלקה והכיבוי שע"י בליטתו מזיז הלשונית ששולטת על החשמל ועל האור, וכן בכיבוי ולחיצתו בלחצנים אלו גורמת להדלקה ולכיבוי. ויש אפשרות ללחוץ על לחצנים אלו בעוד החשמל דולק ולגרום לקיצור הזמן המכוון מתחילה וכן להאריך את זמן ההדלקה לזמן מאוחר יותר ממה שכוון בערב שבת.

לקצר את הזמן הוא חילול שבת גמור לא רק בגלל תקיעתו. ומקורו מדברי הגמרא והראשונים. ולענין להאריך את הזמן של האור הדולק וכן להאריך את הזמן שיכבה מאוחר יותר מהזמן שתכנן מראש, יש הרוצים להתיר בזה שאין בזה גרם הדלקה או כיבוי, אבל עלינו לדעת שאיסורו הוא איסור חמור ועצם הלחיצה אסור בגלל דין תוקע בין בהארכתו ובין בקיצורו, ויש בו משום מכה בפטיש או משום בונה, ואפ"י לחולקים על החזו"א.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

